

הגאון הגדול הרב שבתי לוי שליט"א
ראש מוסדות הליכות משה ורבה של רמת אהרן ב"ב
השיעור השבועי בהלכה נמסר מידי שבת
שעתים לפני השקיעה בבית המדרש הליכות משה רח רבינו ד' ב"ב

ר"ת	יציאה	כניסה	
18:14	17:31	16:32	ירושלים
18:11	17:29	16:28	הל אביב
18:12	17:30	16:21	חיפה
18:14	17:32	16:33	באר שבע

האיסור לבשל עוף לכתחילה בקדירה הלבית שאינה בת יומה

כלומר אמנם היה מקום להתיר גם לכתחילה בשאינה בת יומה שהרי נותן טעם לפגם הוא, אלא שאם נתיר כך יבואו לטעות ולהתיר גם בבת יומה, דאדם עשוי לטעות בשעות כידוע. ומכאן שכל נותן טעם לפגם אין להתיר אלא בדיעבד.

האם גזירה זו שייכת רק בבלע של איסור דאורייתא ומעתה יש לנו לדון אם גזירה כלי שאינו בן יומו משום בן יומו נאמר דוקא בבלע איסור דאורייתא דומיא דכלי מדין, שהרי בדאורייתא שייך לעשות גזירות. דאם לא נגזור ונתיר באינו בן יומו עלולים להיכשל גם בכלי בן יומו ואז יעבור איסור דאורייתא, אבל אם הכלי בלע רק איסור מדרבנן כגון אם בישל בשר עוף בכלי ונפל שם חלב ואין שישים בתבשיל כנגד החלב, הרי כל איסור זה שבלע הכלי אינו אלא איסור מדרבנן, שהרי בשר בחלב שאסרה תורה היינו דוקא בשר בקר, כדכתיב לא תבשל גדי בחלב אמו, אבל בשר עוף בחלב אינו אלא איסור מדרבנן כמבואר בחולין, וכפי שפסק השו"ע יו"ד (סימן פז). וא"כ הכלי כעת בלוע מאיסור דרבנן ויתכן שיהיה מותר לכתחילה להמתין עד שיעבור בן יומו ולהשתמש בו ללא כל הגעלה, דבאיסור דרבנן אין לגזור גזירה לגזירה, דאף אם יטעה ויתשמש בו תוך מעת לעת הרי לא יעבור אלא איסור מדרבנן. וכן אם בישל חלב בכלי בשרי בן יומו אך הכלי הבשרי היה בלוע תוך מעת לעת מבשר עוף, הרי שהכלי כעת בלוע רק מאיסור דרבנן, וא"כ נשאלת השאלה מה דינו, יתכן שיתירו לו לכתחילה להמתין ולהשתמש בו אחר מעת לעת ללא כל הגעלה.

דעת הט"ז להתיר להשתמש

השו"ע (יו"ד סימן קלו ס"ד) פסק, כלים האסורים מחמת יין של עכו"ם, מותר ליתן לתוכו מים או שכר או שאר משקין, ובלבד שידיח בתחילה לחלוח היין שעל פני הכלים. וכתב על זה הט"ז (סק"ז) וז"ל נראה לי פשוט שאפילו אם המשקין שנותן בהם שוהים שם מעת לעת, מותר. דהא הטור כתב הטעם כיון שהיין פוגם אותם. ואע"ג שבשאר דוכתי קי"ל נותן טעם

חילוק בין אכילת נבילה להנאה מטעם פגום

בשבוע שעבר ביארנו בהרחבה כללי נותן טעם לפגם. ובארנו ע"פ הרשב"א בתורת הבית דיש חילוק בין בא לאכול את האיסור עצמו כשנפגם לבין אם בא לאכול את ההיתר שקיבל מן האיסור הפגום. דאם בא לאכול את האיסור עצמו, צריך שהאיסור יפגם עד כדי שלא יהיה ראוי כלל לאכילת אדם, ולכן בתורה כתיב "לא תאכל כל נבילה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה". דרש מזה ר"ש איזהו נבלה האסורה, דוקא הראויה לגר אבל אם אינה ראויה לגר אין שמה נבילה. וא"כ כשבא לאכול את האיסור עצמו מסתכלים אם ראוי לאדם או לא. אולם אם התערב האיסור עם ההיתר והוציאו את האיסור, או שהתערב איסור עם ההיתר והרוב הוא ההיתר וכעת אין ניכר האיסור, או שבישל בקדירה שנתבשל בה איסור ועבר עליה מעת לעת, כלומר 24 שעות מזמן הבישול, בכל המקרים האלה אנו באים לדון על המאכל ההיתר האם טעם האיסור יאסור אותו, וקמ"ל דכיון שטעם איסור זה אינו נותן טעם לשבח אלא נותן טעם לפגם, הרי שהמאכל מותר. ולמרות שאין הפגימה ניכרת ובודאי לא כדין הנבילה שאינה ראויה לגר, מ"מ כיון שאנו באים לדון על מאכל ההיתר מדין נתינת טעם, אם אינו נותן טעם לשבח הרי זה מותר. דטעם כעיקר פירושו טעם טוב. וכמו שהארכנו לעיל בשיעור הקודם. ואכמ"ל.

טעם פגום לכתחילה או בדיעבד

בגמרא בע"ז (ע"ה): אמרו שהלוקח כלי גוי שהשתמש בהם איסור בחמין, מגעילן ואח"כ מטבילן, ואם השתמש בהם בצונן מדיחן ומטבילן והם מותרים. ואם השתמש בהם ללא הגעלה תני חדא אסור ותני אידך מותר. ותלו הדבר במחלוקת אם נותן טעם לפגם אסור או מותר. והקשו למד"א נותן טעם לפגם מדוע אסרה תורה כלי מדין, ותירצו דהתורה אסרה דוקא בקדירה בת יומה דלאו נותן טעם לפגם. והקשו א"כ מכאן ואילך נתיר, כלומר לאחר שעבר בן יומו יש לנו להתיר וא"צ להגעילן. ותירצו דמשום גזירה יש לנו לאסור, דגזרו אינה בת יומה משום בת יומה.

באיסור מדרבנן כדם שבישלו ג"כ לכתחילה אסור להשתמש בכלי אחר מעת לעת.

בדבר המצוי גוזרים גזירה לגזירה

עדיין חובה עלינו לבאר מדוע נגזור גם בדרבנן, הלא הסברא הפשוטה נותנת כדברי הט"ז דהואיל וכל האיסור אחר מעת לעת אינו אלא מדרבנן, כשעיקר האיסור דרבנן אין לנו מקום לגזור. אולם החכם צבי שם ביאר דבריו וכתב בדבר המצוי ורגיל גזרינן בו גזירה לגזירה. וכוונתו דהואיל והחשש הוא מצוי לפיכך גזרנו בו אף שהוא דרבנן. וכלים מצוי להשתמש בהם תוך מעת לעת ובפרט בזמנם שלא היה מצוי לכל אחד הרבה כלים ולכן תכף שהשתמש בזה היה שוטף את הכלי ומיד שוב משתמש בו. וכיון שמצוי לבוא לידי תקלה גזרנו בהם, ואף כיום שמצויים לנו הרבה כלים, מ"מ לא פלוג רבנן וגזור בכלים.

סיוע לסברא זו.

יש לסייע לדברי החכם צבי שבמקום שמצוי גוזרים אף שלפי סברא לא היה מקום לגזור. דמצאנו כיו"ב בשבת (קכ:) נר שאחרי הדלת הגם שמצד הדין הגמור אינו פסיק רישיה שיכבה הנר והיה מקום להניחו שם ובכ"ז לפתוח ולסגור את הדלת, בכ"ז אומרת הגמרא לייט עליה רב, כלומר הקפיד על כל מי שעשה כן שהניח נר אחרי הדלת. ולכאורה קפידא זו צריך להביין, אם אכן אין בזה פ"ר ומותר הדבר, מדוע הקפיד רב. ואם אסור לא שייך לומר מקפיד, היה צריך לומר דרב סובר לאסור. ביאר המאירי שם, דאף שמצד הדין מותר הדבר, מ"מ הואיל והדבר מצוי לעשות כן בכל שבת, הרחיק רב את הבני אדם מהיתירים כאלו. דאם קרה מקרה, יש לנו להתיר, אבל לעשות כן בקביעות, לזה אין היתר.

סיכום הדברים

מי שבישלו בשר עוף עם חלב ובלע הכלי מבשר וחלב דרבנן, לשיטת הט"ז מותר הכלי לכתחילה להשתמש בו אחר שעבר עליו מעת לעת כלומר 24 שעות דאז הבלע הופך לנ"ט לפגם. ולפי דברי הדרכי תשובה יש לאסור וכמו שכתב החכם צבי וכן מדויק מדברי הר"ן.

ראיה מדברי הרשב"א

בשו"ת תפילה למשה הנ"ל הביא ראיה לדבר גם מדברי שו"ת הרשב"א ח"א (ס' קמג) דנשאל אם מותר להעמיד גבינה בכלי של גוי שמעמיד בו גבינותיו, והשיב שאסור לעשות כן כי החלב שחלבו הגוי אסור וכשמעמידו הגוי בכלי כדי לגבנו הכלי בולע מאותו חלב האיסור לפי שהם מחממים את החלב על האש בשעה שמגבנים ונאסר הכלי, וכשחוזר ישראל ומעמיד שם חלב ומחמם ע"ג האש הכלי פולט לפיכך אסור לכתחילה. אבל בדיעבד אם

לפגם אסור לכתחילה, כיון מדרבנן אסור בשאר איסורים משום גזירה כדאיתא בסוף ע"ז, וסתם יינם אין איסור אלא מדרבנן, הוה גזירה לגזירה, טעם לפגם משום שבחו ושבח גופיה הוא מדרבנן. עכ"ל. הרי לפנינו שממש הלך בדרך זו דכל הגזירה היתה בבלועים מאיסור דאוריתא אבל בבלועים מאיסור דרבנן כמו סתם יינם דלא ידעינן שהיה ממש נסך, אין לאסור בזה ואף לכתחילה מותר להשתמש בו אחר מעת לעת ולא גזרינן בהו אטו תוך מעת לעת. ואף שבדברי השו"ע היה אפשר לפרש דמשתמש בכלים אחר הדחתן, אבל לא משהה אותם מעת לעת, כך שהכלים כלל לא פולטים ולכן מותר לכתחילה, מ"מ דעת הט"ז להתיר בפשיטות הואיל וכל איסורו מדרבנן.

דעת החכם צבי לאסור

אולם בשו"ת תפילה למשה (ח"ג סט"ו) לגאון רבי משה לוי זצוק"ל כתב דהדרכי תשובה יו"ד (ס' קכב סק"ב) כתב בשם החכם צבי (ס"ס עה) לאסור. והביא ראיה מדברי הגמרא (חולין קיא:). דהגמרא שם דנה האם ר' יוחנן סובר מלוח כרותח וכבוש כמבושל או לא. רבין אמר בשם ר' יוחנן דמליח אינו כרותח וכבוש אינו כמבושל. ודחתה הגמרא סברא זו מפני המעשה שארע עם ר' אמי. דר' אמי היה לו כלי חרס שמלח בו בשר ואח"כ שבר את הכלי חרס. ועשה זאת משום דע"י המליחה נבלע בכלי וכיוון שהוא כלי חרס אין לו תקנה בהגעלה לפיכך שברו כדי שלא יבשלו בו. ואם איתא שמליח אינו כרותח מפני מה חשש שהכלי חרס יבלע, אלא ודאי דסבר מליח כרותח ולכן ברור לו שהכלי בלע וכיון שאי אפשר להוציא הבלע מכלי חרס ע"כ שברו. והרי ר' אמי היה תלמיד מובהק של ר' יוחנן, ואי לאו דשמע כן מפי רבו לא היה עושה מעשה אלא ודאי דסבר ר' יוחנן דמליח כרותח. ע"כ דברי הגמרא. הוכיח מכאן החכם צבי דגם באיסור מדרבנן לכתחילה אסור להשתמש אף שהוא כבר נותן טעם לפגם, שהרי דם שבישלו אינו אלא מדרבנן ומדוע לא נתיר לו להשתמש בכלי אחר מעת לעת. אלא ודאי דגם באיסור מדרבנן אמרינן שיש לגזור.

גם הר"ן סבר לאסור

הדרכי תשובה (שם) מוסיף שגם בר"ן מבואר להדיא כן, שהרי כתב על הך עובדא, מכאן יש להוכיח דנותן טעם לפגם אסור לכתחילה דאל"כ לישחיה עד למחר. עכ"ל. ולכאורה מה בא הר"ן להוסיף בדבריו הרי ידוע לנו שנותן טעם לפגם אסור לכתחילה וזו גמרא ערוכה בסוף ע"ז ומה בא לחדש דמכאן יש להוכיח. אלא ודאי כוונתו מכאן יש להוכיח דאף בבלוע מאיסור מדרבנן גם שם אסרנו להשתמש בו אחר מעת לעת לכתחילה, ורק בדיעבד מותר כי הוא נטל"פ. והוכחה זאת אינה מובאת מהגמ' בע"ז כי שם מדובר בגעולי מדין דהוה איסור דאורייתא ובגמרא בחולין במעשה דרבי אמי חזינא דאף

כפית בשרית או חלבית

כן הדין ממש בכף חלבית אינה בת יומא ששם אותה בתוך קדרה עם בשר, דהתבשיל מותר כיון שהכף פלטה טעם פגום, אך יצטרך מהר להוציא את הכף ולהשתמש בכף בשרית, והכף צריכה הגעלה כיון שבלועה מבשר וחלב גם יחד.

טעם איסור בקדרה יותר מן התבשיל

תוספות בע"ז (עו.) בד"ה מכאן ואילך לשתרי, כתב דצריך ליתן טעם מה ראו להתיר המאכל ולאסור הקדרה. כלומר הרי המאכל בדיעבד מותר והקדרה אסור להשתמש בה לא בשר ולא חלב, ומאי שנא. וכוונתו היתה דהיינו צריכים לאסור גם את המאכל דהו"ל לגזור אטו בן יומו. ותירצו לפי שהקדרה היה בה איסור גמור מתחילה אבל המאכל לא נבלע בו איסור מעולם. עי"ש. וכוונתו דהקדירה תחילה היה בה איסור לשבח ולכן גזרנו גם בלפגם אטו לשבח. משא"כ המאכל שבישל בקדרה אחר מעת לעת, אף פעם לא היה בו טעם איסור לשבח האוסר, תמיד היה בו טעם לפגם ולכן המאכל מותר.

כך הביאור גם בהגעלה

הרשב"א בתשובה מבאר מדוע כלי שצריך להגעילו ואין לו קדירה שיהיה בו שישים פעם כנגד הכלי, יש לו להמתין אחר בן יומו ולהגעילו אפילו אם אין בקדרה שישים כנגדו, דכיון שנותן טעם לפגם הוא, מותר. ואמאי הרי הכלי היה בו בלע של נטל"פ עוד קודם ההגעלה, וכעת אחר ההגעלה פלט הבלע ושוב בלע, יוצא שכעת שוב יש בו בלע של נטל"פ ומה הרויח בהגעלה זו. ומבאר הרשב"א דהרווח בזה הוא, דקודם ההגעלה לכתחילה אסור להשתמש בו מפני שהיה פעם טעם לשבח, אבל אחרי ההגעלה שפלט כל הטעם ושוב בלעו, הרי טעם זה החדש הבלוע מעולם לא היה נותן טעם לשבח בכלי הזה והו"ל נותן טעם לפגם מעיקרו ולכן מותר אף לכתחילה. ודמי ממש למאכל שהתירו אותו.

כלים חדשים אם צריכים הגעלה

בשו"ת יבי"א ח"ה כתב שהחזו"א טען שכלים חדשים צריכים הגעלה קודם הטבילה, מפני שכלים אלו נעשים בחו"ל ומורחים בהם שומן של דבר אחר ולכן צריכים הגעלה להוציא את האיסור הבלוע ואח"כ מטבילו. אולם הרב יבי"א שם כתב דלא סיימוה קמיה דהחזו"א דאמנם מורחים שם שומן של דבר אחר אך כשביקר שם במפעל ראה דאין זה שומן בעין שמורחים אותו בקדרה, אלא מערבים שומן של דבר אחר עם כל מיני חומרים עד שנעשה כשמן גריז כלומר שמן מכוונות שאינו ראוי לאכילה כלל, ובתוך הייצור מכניסים אותו לחומר המתכת, כך שהכלי בלע טעם פגום מעיקרו ולכן לכו"ע לא צריך להגעילו ודי בהטבלתו. וכן עיקר.

אין הקדרה בת יומא מותר משום שכל כלי שאינו בן יומו נותן טעם לפגם. ע"כ. הרי דאף שחלב שחלבו גוי אינו אלא איסור מדרבנן בכ"ז כתב הרשב"א שרק בדיעבד אם השתמש בכלי, מותר. אבל לכתחילה אסור אף אחר מעת לעת.

בן פסקו עוד אחרונים

כן פסק הפר"ח או"ח ס' תצו (בקונטרס מנהגי איסור והיתר אות כג.). כ"כ הפמ"ג בשפתי דעת (ס' קג אות יז). גם הנודע ביהודה תניינא (חיו"ד סימן נא) אחר שרצה להתיר, סיים שלא מצא כזה חילוק בפוסקים וכן עמא דבר לאסור לכתחילה גם באיסור דרבנן באינו בן יומו.

דין התבשיל ודין הקדרה

המבשל חלב בקדרה בשרית שאינה בת יומא, פסק השו"ע (סימן צג הל"א) דהתבשיל מותר מפני שקיבל טעם בשרי פגום. אבל הקדרה אסור לבשל בה מכאן ואילך לא בשר ולא חלב, כלומר לא יבשל בה בשר מפני החלב הבלוע בה, ולא חלב מפני הבשר הבלוע בה, ואע"פ שהכל נותן טעם לפגם, מ"מ לכתחילה אסור להשתמש בו לא בשר ולא חלב. אבל מאכל פרוה מותר. שהרי אין הקדרה בלועה מאיסור, דהחלב והבשר הבלועים בה לא נהפכו לנבלה כיון שהיו פגומים, וכשיבלעו התבשיל הפרוה מן הקדרה לא יבלע שום איסור, דחלב לבד ובשר לבד הם היתר.

כלי חרס אסורים

כתב הרדב"ז (ח"ג סימן תריז) דאפילו אם הקדרה עשויה מחרס כך שאין לה תקנה בהגעלה בכ"ז לא ישתמש בה מכאן ואילך לא חלב ולא בשר, ולא נאמר כיון שאין לה תקנה, שעת הדחק כדיעבד דמי ויהיה מותר להמשיך ולהשתמש בה מהמין שתמיד היה רגיל, דזה אינו. וכ"פ הכה"ח (סימן צג ס"ק יג).

חייב להוציא המאכל מיד

אדם שטעה ובישל חלב בכלי בשרי שאינו בן יומו ובעודו עומד על האש ומתבשל נזכר שהכלי הוא בשרי, לא יאמר כיון שאינו בן יומו ובדיעבד מותר התבשיל, גם ישאיר את המצב כך עד גמר הבישול, אלא מיד צריך לרוקן את הקדרה לקדרה חלבית ולהמשיך הבישול שם. דכיון שלכתחילה אסור להסתמך על נותן טעם לפגם, אם אכן היה משאיר את התבשיל בקדרה הבשרית הרי שכל זמן שהוא נמצא באש חוזר ופולט מהקדרה לתבשיל והרי הוא לכתחילה. כן פסק הכה"ח (סימן צג ס"ק יח) בשם הרבה פוסקים עי"ש. ואין לומר כיון שכבר התבשל וכבר פלט מדוע צריך להוציאו, זה אינו, שהרי אין אנו בטוחים שבתחילת הבישול נפלט כבר כל הבלוע בקדרה וכיון שכן אנו מחמירים כאילו לא נפלט הכל ברגע הראשון ושלא יפלט בהמשך ולכן צריך להוציאו משם.

שיעורי מזה"ר השבוע

מוצ"ש	שבת	יום שישי	יום חמישי	יום שלישי	יום שני
בביה"כ "ציונוב" רח' בן זומא 19 מצאת השבת ועד זמן ר"ת בני ברק	השיעור המרכזי בביהמ"ד "הליכות משה" רח' רבינוב 7 בשעה 15:00 בני ברק	בביה"כ "שערי ציון" רח' אברבנאל 72 בשעה 09:45 בני ברק	בביה"כ "תפילה למשה" רח' אבוהצירא פינת שבזי בשעה 19:45 יבנה	בביה"כ "דרכי אמונה" רח' הלח"י 36 בשעה 20:00 רחובות	בביה"כ "עוד יוסף חי" רח' שלום מנצורה בשעה 19:30 ראש העין

ספרי מזה"ר שליט"א

ניתן להשיג את ספרי הרב בביהמ"ד 'הליכות משה'

העלון מוקדש

להצלחת ידידנו
אמיר מועלם הי"ו
ולהצלחת כל ב"ב
שהקב"ה ימלא כל משאלות
ליבו לטובה

העלון מוקדש

להצלחת יקיר המוסדות
ה' אור בן שמעון
לבית משפחת אלימלך
שהקב"ה ימלא כל משאלות
ליבו לטובה
ויראה ברכה וישוב טוב בביתו החדש
ויזכה בקרוב לזיווג הגון. אמן.

העלון מוקדש

להצלחת ידידנו היקר
ה' רמי סימני
ומשפחתו הי"ו
שהקב"ה ימלא כל משאלות
ליבו לטובה

העלון מוקדש

להצלחת
ה' דניאל אריכא
ומשפחתו הי"ו
ולעילוי נשמת אביו
ה' ישעיה בן אברהם ז"ל

זמני בית ההוראה בראשות מזה"ר

בוקר | בימים א' - ה' בין השעות 9:00 - 9:30 / 12:30 - 13:00

אחה"צ | בימים א' - ה' בין השעות 18:00 - 18:30

בית ההוראה ברחוב רבינוב 7 בני ברק

ניתן לתרום גם דרך עמדות נדרים
פלוס - מוסדות 'הליכות משה'

תרומות עבור הוצאת העלון
בטלפון 0527136052

לקבלת העלונים במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת 6880466@Gmail.com